

УДК 005.591.6:378

Савченко С. О.¹

РОЗВИТОК БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І ШЛЯХИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглянуті шляхи розвитку безперервної освіти в університеті. Посилаючись на теоретичний підхід до вирішення проблеми, розглянуті шляхи його впровадження в нашому університеті на практиці. Велика увага приділяється процесу креативності праці в параметрах української соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку.

***Ключові слова:** освіта для дорослих, професійно-технічна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, система менеджменту якості, діаграма причинно-наслідкових зв'язків, курсова освіта.*

ВСТУП

Безперервна освіта – це освіта для дорослих, оскільки мова йде про різні форми перепідготовки, підвищення кваліфікації і культурного рівня людей, які подолали звичайний вік базової шкільної освіти. Метою безперервної освіти є розширення і диверсифікація освітніх послуг, які доповнюють середню або вузівську освіту.

У Національній доктрині розвитку освіти [1] сказано, що одним з пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є розвиток системи безперервної освіти і навчання протягом життя. Безперервність освіти реалізується шляхом:

- забезпечення послідовності навчально-виховної діяльності на різних рівнях освіти, які функціонують як продовження попередньої освіти з можливістю переходу на наступний рівень;
- формування потреби і здатності особи до самоосвіти;
- оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації;
- модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів;
- створення інтегрованих учбових планів і програм;
- формування і розвитку, навчальних науково-виробничих комплексів багаторівневої підготовки фахівців;
- впровадження і розвитку дистанційної освіти;
- організації навчання відповідно до потреб особи і ринку праці на базі професійно-технічних і вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання;
- забезпечення зв'язку між загальним середнім, професійно-технічним, вищим і післядипломною освітою.

¹ Рецензент – д. е. н., професор Рамазанов С. К.

Традиційні групові методи навчання і передачі знань в сучасних умовах виявляються вже малоефективними. Потрібний розвиток принципово нових підходів, основна мета впровадження яких – різке підвищення якості і обсягу освітньої діяльності. Підкреслюючи виняткову важливість швидкого просування в даному напрямі, Міжнародна комісія з питань освіти, науки і культури при ООН (ЮНЕСКО) сформулювала два базові принципи: «освіта для всіх» і «освіта крізь усе життя», які є декларативною основою рішення комплексу проблем національних освітніх систем.

Як інструментарій для реалізації цих декларацій в Україні запропонований і апробований третій принцип – «освіта на місці мешкання».

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основна мета освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією, здібного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів і готового до постійного професійного зростання. Для досягнення позначеної мети необхідне застосування внутрішньовузівської системи менеджменту якості.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ступінь досягнення позначеної мети визначається внутрішньовузівською системою менеджменту якості (рис. 1).

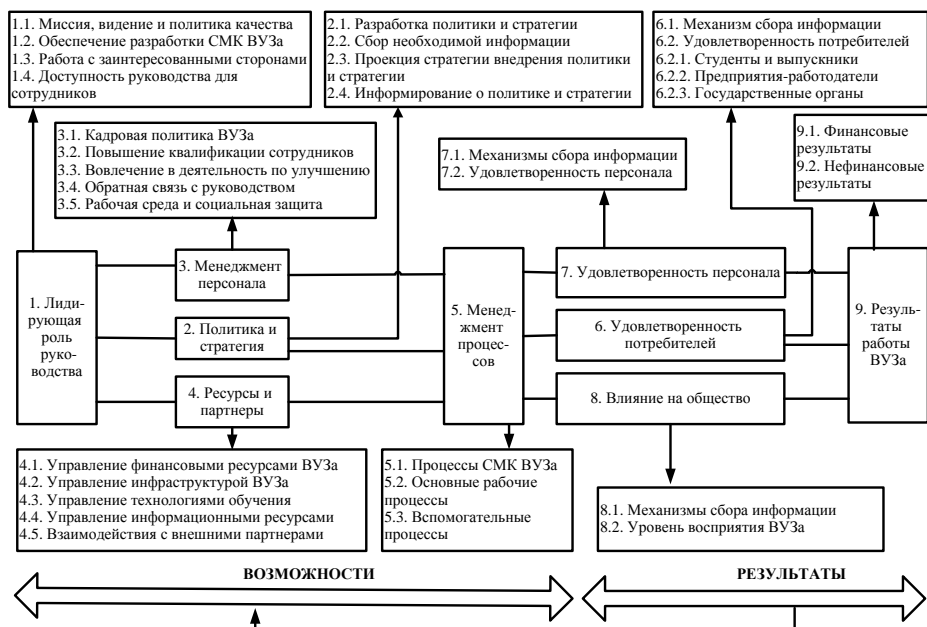

Рис. 1. Схема системи менеджменту якості ВНЗ [2, 3]

Переваги вищого навчального закладу від впровадження системи менеджменту якості:

- підвищення якості освітніх послуг, що надаються;
- поліпшення управління ВНЗ шляхом чіткого розподілу повноважень і відповідальності співробітників, які беруть участь у виконанні процесів;
- підвищення ефективності функціонування системи комунікацій;
- підвищення стійкості ВНЗ при настанні ризику або кризових ситуацій;
- зростання задоволеності і довіри споживачів у зв'язку з повною відповідністю їх вимогам і запитам;

Питання підвищення якості освітніх послуг, що відповідають вимогам працедавців, є гарантією працевлаштування його випускників, що, природним чином, збільшує потік абітурієнтів, охочих навчатися в даному навчальному закладі. Розглянемо процес побудови діаграми причинно-наслідкових зв'язків моделі оцінки впливу якості освіти на ринок праці, яка завдяки наявності зворотного зв'язку приводить до вдосконалення системи управління вищого учбового закладу на основі концепції маркетингу [4, 5].

В основу даної моделі (рис. 2) покладені такі припущення.

1. Модель розглядає можливість здобування вищої освіти гуманітарної, економічної, природничонаукової і технічної спрямованості. Також виділяються дві форми оплати освіти: бюджетна і контрактна.
2. Держава не жорстко регулює ринок освітніх послуг, але може впливати на ефективність функціонування ринку праці.
3. Співвідношення між наявністю робочих місць для конкретної категорії працівників і кількістю претендентів, які претендують на ці робочі місця, визначає рівень заробітної плати на вибраному сегменті ринку праці.
4. Співвідношення рівня заробітної платні в конкретному сегменті і середньої заробітної плати для потенційних працівників визначає престижність кожного виду освіти.

Як очевидно, модель, побудована в припущенні про відсутність державного регулювання ринку освітніх послуг, виявляє тенденцію до вибухових коливань навіть за значної активності держави на ринку праці.

Така поведінка моделі пояснюється, перш за все, недосконалістю механізму прийняття рішень абітурієнтами, заснованому на поточному рівні заробітної плати, а також розривом між моментом початку освіти і виходом на ринок праці.

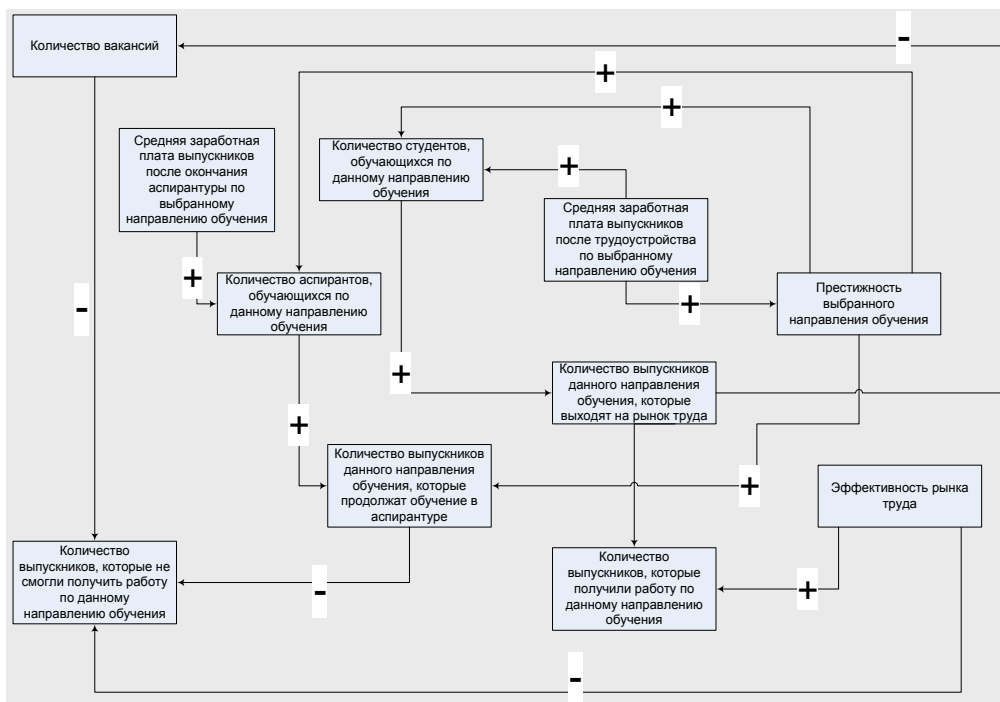

Рис. 2. Діаграма причинно-наслідкових зв'язків моделі оцінки впливу якості освіти на ринок праці (власна розробка)

Використання запропонованої моделі дозволяє прогнозувати тенденції зміни попиту на кваліфікованих фахівців і освітні послуги під впливом динаміки якості освітніх послуг.

Посилаючись на теоретичний підхід до вирішення проблеми безперервної освіти, розглянемо шляхи його впровадження в Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту на практиці.

В університеті безперервну освітню діяльність розділяють на короткострокове і довгострокове навчання.

Короткострокове навчання включає:

- програми професійної підготовки;
- програми підвищення кваліфікації;
- практичні семінари і презентації.

До довгострокової освіти включають:

- другу вищу освіту на базі вищої освіти;
- вищу освіту на базі раніше здобутої середньої спеціальної освіти.

В університеті безперервним навчанням протягом 15 років займається інститут післядипломної освіти (ІПО). Його підрозділ, Центр курсової підготовки, організовує короткострокову курсову підготовку з присвоєнням робочої професії або без присвоєння, для

підвищення рівня розвитку особи та її самореалізації. З 1996 по 1999 рік на короткострокових курсах найбільш затребуваними професіями були бухгалтер та секретар-друкарка, а також навчання на комп'ютерних курсах. З 2000 року ІПО розширив спектр надання освітніх послуг, включивши ряд актуальних образотворчих професій (стилістика і візаж, образотворче мистецтво, дизайн приміщень та ландшафту, декоративно-пастижерні роботи, художнє моделювання, іноземна мова, флористика).

Кількість слухачів центру курсової підготовки за спеціальностями в часі наведена на рис. 3. Зниження попиту, що позначилося після 2008 року, обумовлене зниженням доходів населення України у зв'язку з кризою. Курсова освіта за напрямками, пов'язаними з поліпшенням якості рівня життя, відноситься до послуг еластичного попиту. Тому зі зниженням рівня доходів споживачів від цих послуг відмовляються в першу чергу.

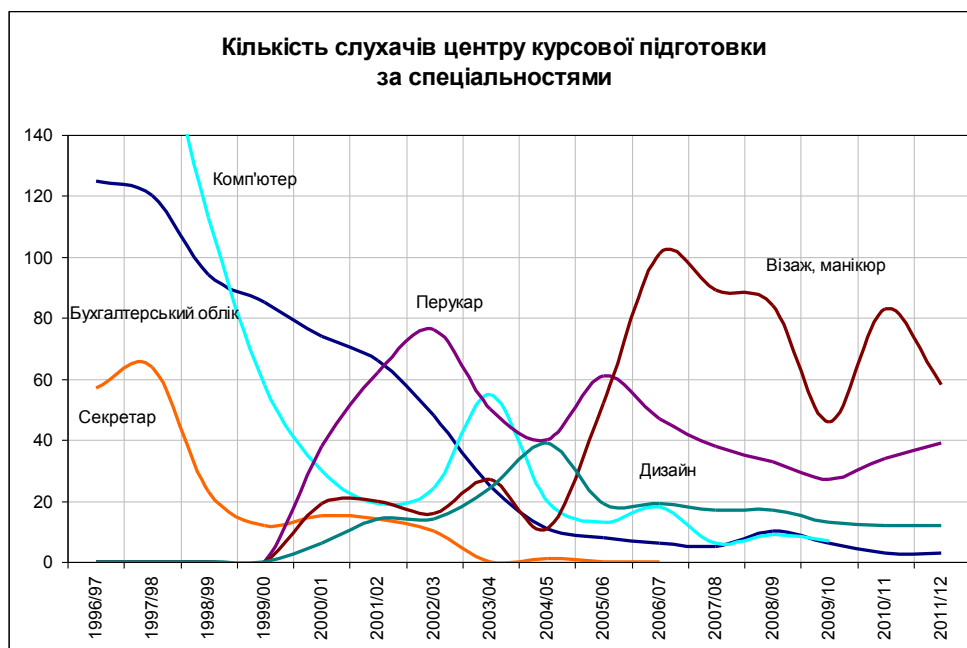

Рис. 3. Динаміка кількості слухачів центру курсової підготовки за спеціальностями (власна розробка)

Довгострокове навчання в ІПО передбачає здобуття другої вищої освіти за державною програмою і програмою університету.

Для здобування освіти за державною програмою приймаються особи, які мають повну вищу освіту (ОКР «спеціаліст», «магістр»). Термін навчання складає 2–2,5 роки. Навчання здійснюється по планах, затверджених у Міністерстві освіти і науки, молоді і спорту, та передбачає вивчення предметів гуманітарного блоку, вивчення

предметів блоку фундаментальних дисциплін і блоку дисциплін професійної підготовки. Випускники отримують диплом спеціаліста державного зразка про перепідготовку.

На навчання за програмою університету приймаються особи, які мають вищу освіту (бакалавр, спеціаліст, магістр), або середню спеціальну освіту і досвід роботи за фахом. Термін навчання складає 1,5–2,0 роки. Навчання здійснюється за планом, затвердженим методичною радою університету, який передбачає поглиблене вивчення дисциплін професійної підготовки. Випускники отримують диплом фахівця міжнародного зразка, оформлений відповідно до вимог Конвенції ради Європи/ЮНЕСКО. Найбільший попит має навчання за програмою університету.

До 2000 року ІПО здійснював навчання тільки за фахом «Економіка підприємства». Враховуючи збільшення попиту на знання в галузях бухгалтерського обліку, аудиту, менеджменту організацій, з 2001 року відкрито навчання за новими спеціальностями.

Динаміка загальної кількості студентів, які пройшли навчання за довгостроковими програмами, наведена на рис. 4.

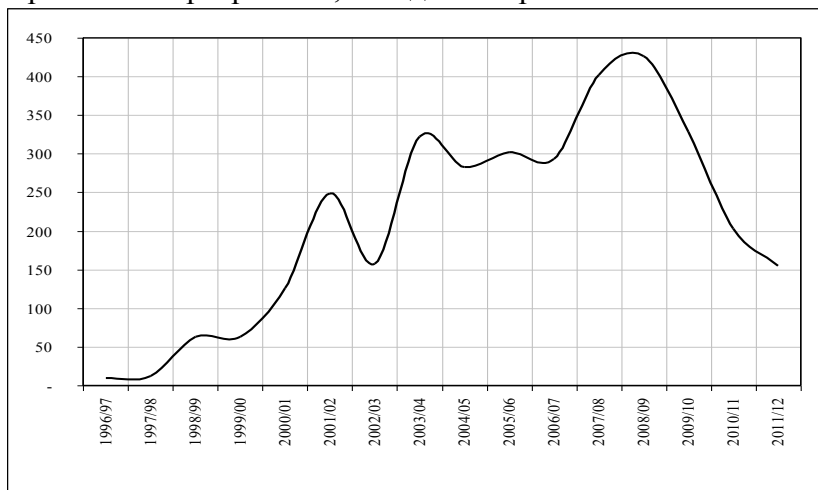

Рис. 4. Динаміка кількості студентів, що здобувають другу вищу освіту (власна розробка)

ВИСНОВКИ

Питання підвищення якості освітніх послуг, які відповідають вимогам працедавців, є гарантією працевлаштування його випускників, що, природним чином, збільшує потік абітурієнтів, охочих навчатися в даному навчальному закладі. Для вдосконалення системи управління вищим навчальним закладом на основі концепції маркетингу розроблена діаграма причинно-наслідкових зв'язків моделі оцінки впливу якості освіти на ринок праці, яка завдяки наявності зворотного зв'язку приводить до вдосконалення системи управління вищого навчального закладу.

Для підготовки кваліфікованого працівника відповідного рівня, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, здібного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів і готового до постійного професійного зростання, необхідне застосування внутрішньовузівської системи менеджменту якості.

За період впровадження безперервної освіти в університеті освіту за короткостроковою формою здобули більше 4500 осіб, а другу вищу освіту – більше 1800 осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України. – Київ, 17 квітня 2002 року. – № 347/2002.
2. Шичков Н. А. Методы разработки, внедрения на предприятии и подготовки к сертификации Системы Менеджмента Качества на основе МС ИСО 9001:2000 / Н. А. Шичков. – 2004. – 68 с.
3. Лысенко Ю. Г. Экономическая кибернетика : учебник. В 2-х томах / Ю. Г. Лысенко, В. Н. Тимохин, А. В. Овечко; под. ред. академика В. М. Гееца. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2004. – Том 1. – 502 с.
4. Савченко С. О. Инновационное управление высшим учебным заведением : монография / С. О. Савченко. – Донецк : Юго-Восток, 2010. – 230 с.
5. Аблязов Р. А., Падурець Г. І., Савченко С. О., Чудаєва І. Б. Курс менеджменту для магістрів (системний підхід) : навч. посібник / За заг. ред. Р. А. Аблязова. – Черкаси : Видавництво «Маклауд», 2011. – 580 с.

Дата надходження до редакції – 02.07.2012 р.